

שׁוֹרֵת בַּהֲלָכָה לַשּׁוֹלְחַן שֶׁבֶת

מֵאֵת הָרֵב מִשֶּׁה חַיִּים חֲנוּנִי שְׁלִיט״א

ג'ליון מס' 146

דיני תקיעת שופר

מצוות עשה מן התורה לשמוע קול שופר ביום ראשון של ראש השנה, שנאמר: "יום תרועה יהיה לכם" (במדבר כט, א). ביום השני של ראש השנה מצוות תקיעת שופר היא מדברית חכמים (מדרבנן). בשנה שבה ראש השנה חל בשבת (כמו השנה - תשפ"ז) ואין תוקעים בשופר ביום הראשון, אלא ביום השני בלבד - הרי שכל התקיעות של אותה שנה הן מדברית חכמים בלבד (מדרבנן). ראו ונכון לכל אחד ואחד להתכונן וללמוד את הלכות תקיעת שופר, אף שעיקר ההלכות נועדו לבעל התקוע, מכל מקום ישנם הרבה הלכות מעשיות ששייכות גם לכלל הציבור, וכפי שיתבאר. חובה קדושה על כל בעל תוקע שלוקח על עצמו להוציא את הרבים ידי חובתן ללמוד את הלכות התקיעות שופר היטב, כדי לדעת כיצד לתקוע את השברים והתרועה, מתי צריך לחזור רק על התקיעה, ומתי צריך לחזור לראש הסדר! וראוי ונכון ללמוד את כוונות התקיעות מהזהר הקדוש.

האם יש עניין לתקוע דווקא בצד ימין של הפה ולהחזיק את השופר ביד ימין? ומה הדין אם נוה לבעל התקוע לתקוע בצד שמאל דווקא?

לכתחילה, נכון וטוב שבעל התקוע יחזיק את השופר ביד ימין ויניח אותו בצד ימין של פיו, אם הדבר מתאפשר לו¹⁵, כמו כן, יש להקפיד שפי השופר (החלק הרחב שממנו יוצא הקול) יהיה מופנה כלפי מעלה ולא לצדדים כמו שנאמר "עלה אלוהים בתרועה"¹⁶. עם זאת, מעלות אלו אינן מעכבות את המצווה. לכן, אם ישנו בעל תוקע שהוא תלמיד חכם וירא שמייים, אך הוא מסוגל לתקוע רק בצד שמאל, או להחזיק את השופר ביד שמאל, או שאינו מצליח לכוון את פי השופר כלפי מעלה - יש להעדיף אותו על פני תוקע אחר שיועד לתקוע בצד ימין כראוי אך אינו בעל מעלות אלו¹⁷.

האם יש חשיבות שהציבור השומע ידע בזמן התקיעה לאיזה סדר (תשר"ת, תש"ת או תר"ת) שייכת כל תקיעה ותקיעה, וכיצד ראי לנהוג למעשה?

לכתחילה, על השומע לדעת לאיזה סדר שייכת התקיעה שהוא שומע באותו רגע. אולם, פעמים רבות קורה שהשומעים בציבור אינם עוקבים במדויק, ואינם יודעים למשל האם התקיעה הנוכחית היא התקיעה שבתחילת סדר תשר"ת או זו שבסופו, וכן לגבי שאר הסדרים. לדעת פוסקים מסוימים ידיעה זו מעכבת מלצאת ידי חובה¹⁸, לכן העצה היא שכל אחד יסתכל בסידור בצורה מדויקת ויעקב שלב אחר שלב אחרי סדר התקיעות שלו בעל התקוע. אך אם חושש שלא יצליח להתרכז כראוי, רצוי שיכוון בליבו קודם

שלא התפלל בציבור (כמו נשים או חולים), אם הם חייבים לעמוד?

דין בעל התקוע: התקוע חייב לעמוד בזמן התקיעות¹⁹, ואינו רשאי להישען על שולחן או עמוד באופן שאם יקחו את התקוע בידו, שכן משעת בני נאשכות כשישם בדיועבד אם תקע כשהוא יושב - יצא ידי חובה, לפי שהלימוד מהפסוק אינו אלא אסמכתא בעלמא ולכתחילה²⁰. דין הציבור בתקיעות הראשונות (מישוב): בתקיעות שמלפני תפילת מוסף, מעיקר הדין הציבור רשאי לשבת, משום שהחכמים לא רצו להטריח את הציבור, וסמכו על כך שעמדו בהמשך בתקיעות שעל סדר תפילת מוסף - מלכויות זיכרונות ושופרות²¹. למעשה, מנהג בני ספרד שהציבור יושב בתקיעות אלו, ואילו מנהג בני אשכנז הוא לעמוד גם בהן (ואף על פי כן נקראות תקיעות 'דמיושב' מכיוון שמעיקר הדין הרשות בידם לשבת)²².

שמיעה ביחיד שלא בתוך התפילה בציבור: יחיד השומע שלוש קולות ואינו מתפלל בציבור, וכן נשים השומעות תקיעות בביתן לאחר התפילה, כיון שאינם עתידים לשמוע תקיעות מעומד על סדר ברכות מוסף; על כן, במקרים אלו חובה עליהם מצד הדין לעמוד בזמן שמיעת התקיעות²³. בזמן הברכה על התקיעות - הברכה על התקיעות צריכה להיות בעמידה כמו בכל ברכות המצוות שמברכים בעמידה²⁴, הטעם לכך הוא שבברכה אנו מודים על כך שהקדוש ברוך הוא קרבנו לעבודתו, ועבודה צריכה להיות בעמידה²⁵, וכן משום שמי שיושב בזמן הברכה נראה כמזלזל בה²⁶. בדיעבד, מי שברך או שמע את הברכה כשהוא יושב - יצא ידי חובה²⁷.

התקיעות שדעתו וכוונתו היא לצאת ידי חובה בתקיעות הללו "על דעת וכוונת בעל התקוע", ובזה יוצא ידי חובה לדברי הכל²⁸.

מספר התקיעות שצריך לשמוע בראש השנה

מן התורה חייבים לשמוע בראש השנה תשע תקיעות: שלוש פעמים סדר של: תקיעה, תרועה ותקיעה. ולמדו כן חז"ל מן הכתוב שכל תרועה צריך שיהיה לפניו תקיעה פשוטה ותקיעה פשוטה לאחריה²⁹.

אלא שברבות השנים ובאורך הגלויות, הסתפקו מהי התרועה האמורה בתורה, היות ותרגום המילה תרועה הוא "בבא" - כלומר קול בכי ויללה, כמו שנאמר על אם סיסרא "ותיבב אם סיסרא" (שופטים, ה, כח) - נחלקו מהו סוג הבכי: האם הוא כאדם הגונח מלבו משמיע קולות קצרים, כדרך הבוכה בתחילת בכייתו, (מה שאנו מכנים 'שברים'). או כאדם המיילל ומקונן משמיע קולות קצרים ותפוסים זה לזה (מה שאנו מכנים 'תרועה'). או שמא כוונת התורה היא לשני הקולות גם יחד, כדרך אדם בוכה שבתחילה נאנח ונאנק (שברים) ומיד לאחר מכן פורץ ביללה (תרועה)³⁰. בגלל ספק זה, אי אפשר להסתפק רק בתקיעת "תשר"ת" (תקיעה-שברים-תרועה-תקיעה). שכן, אם התורה התכוונה לקול שברים בלבד, הרי שהתרועה שבסוף נחשבת להפסק; ואם הכוונה לתרועה בלבד, השברים שבתחילה נחשבים להפסק. לכן קבעו חכמים לתקוע שלוש סדרים נפרדים כדי לצאת מכל ספק: תשר"ת שלוש פעמים, תש"ת שלוש פעמים, ותר"ת שלוש פעמים. בסך הכל נוצר מניין של שלושים קולות, שבו יוצאים ידי חובה לדברי הכל³¹.

יש מהגאונים שכתבו שכל הביאורים אבא, אלא שבמקומות שונים נהגו מנהגים שונים, וחכמים קבעו סדר אחיד לכולם³².

מעבר לשלושים קולות אלו, פשט בכל קהילות ישראל המנהג לתקוע ביום של ראש השנה מאה קולות³³. הטעם המוביל למאה הקולות קשור בזיכרון עקידת יצחק: כששמעה שרה אמנו על העקידה, נחרדה וצעקה מאה קולות ויבבות מרוב צער, וכנגדן אנו תוקעים מאה קולות כדי שיוכרו לנו השם את צדקתה ובזכותה יכפר על עוונותינו³⁴. יש המוסיפים טעם נוסף, שהם מכוונים להכניע את מאה הפעיות שפעתה אם סיסרא³⁵.

ושותים ושומעים ונראים כאילו אינם יראים מהדין, לכן תוקעים בשופר שהוא מכניע את היצר, וכמו שנאמר "אם יתקע שופר בעיר וְעָם לֹא יִתְרַד" (עמוס ג, ו)³⁶. התקיעה הממושכת נועדה להשאיר את רושם המצווה חקוק בליבנו

בסיום התפילה, נהגו הקהילות לחתום בקול מיוחד הנקרא "תרועה גדולה" (למנהג בני ספרד) או "תקיעה גדולה" שבה מאריך התוקע במיוחד (למנהג בני אשכנז). והטעם בזה כדי לערבב השטן שלא יקטר על ישראל שהולכים ואוכלים

1 בפרט יש ללמוד את השרץ בסיומן תקע. הליכות מועד עמוד קס.

2 משנ"ב סימן תקפא ס"ק יא.

3 ולא מברכים לשמוע בקול שופר שזה משמע לעשות רצונו.

4 שור"ע סימן תקפא ס"ק ב, משנ"ב ס"ד.

5 משום שביום השני אין יוצאים ידי חובתן בתקיעה של תאמול, ובזמן

הבית שקידשו את החודש על פי היראה, פעמים שהיום השני היה עיקר,

ולכן גם בזמננו שלעולם היום הראשון עיקר מברכים ב' הימים. שור"ע

ומ"א סימן טו סעיף ו' ומשנ"ב ס.

6 דתחיל "יום תרועה יהיה לכם", וליפניו מ"לכם" הנאמר ממצוות

העומר, ובעומר כתוב "והיום בקמה", אל תקרי 'בקמה' אלא 'בקומה'.

7 שור"ע סימן תקפא ס"ק א, משנ"ב ס"ב.

8 גמרא ר"ה פז ע"א.

9 משנ"ב ס.

10 והטעם שישנו מהמנהג לשבת, לפי שמעיקר הדין היה

ראוי לתקוע רק בתפילת מוסף. אלא שתוקעים קודם מוסף כדי לערבב

את השטן ותחלקה לפיתול, וכמבואר בגמרא שם, אכן כדי להבדלה

נכשלים ומדברים, ועוד שנתרבו הפיוטים ויש הפסק גדול הגורם

להפסיק בדיבור, תיקנו שיצאו ידי חובה בתקיעות דמיושב, עמק שאלה

פר' ברכה שאלתא קעא אות ב, וראה תורה תמימה (במדבר כט הערה

ז) שכתב טעם אחר.

10 משנ"ב ס.

11 שור"ע סימן תקפא סעיף א, משנ"ב ס"א.

12 כלומר עבודת המקדש צריכה להעשות בעמידה רמב"ם פ"ה

מלכות ביאת מלכות הש"י, ב"ח סימן ח ד"ה ומ"ש מעמוד.

13 ישועות יעקב סימן ח ס"ב.

14 משנ"ב סימן ח ס"ב.

15 ואינו די על פי הנהגות יש לו להניח את השופר ביד ימין דעלמא,

וכן בפני בצד ימין דעלמא, שנה"צ ס"ח ח.

16 ומ"א סימן תקפא סעיף ב, משנ"ב ס"א משום שנאמר "והשטן עומד

על ימין יעשן", ואם יכול להחזיקו גם את הפתח ורחוב של השופר

לצד ימין יעשן כן, מטה אפרים סעיף ו.

17 שור"ע מהר"ם שיק א"ח סימן רצד, כיון שהדין לתקוע בימין אינו

מעיקר המצווה אלא מעלה, ואדם רשאי שכלי הוא מעיקר הדין.

18 עיין רמ"א סימן תקנ"ט סעיף ו ושנה"צ שם ס"ק כג.

19 חוט שני ר"ה עמוד ע, הגר"ש אלישיב תורת המועדים עמוד רצו,

הליכות מועד עמוד קסד.

20 לפי שנאמר תרועה בראש השנה ויבולב' ג' פעמים "יום תרועה

יהיה לכם" (במדבר כט א), "וזכרון תרועה מקרא קודש" (ויקרא כג ד),

והעברת שופר תרועה בחודש השביעי בעשור לחודש ביום הכיפורים

העבירו שופר בכל ארצכם" (ויקרא כה ט), ולמדו חז"ל מן הכתוב שכל

תרועה צריך שיהיה לה תקיעה פשוטה לפני ותקיעה פשוטה לאחריה,

שנאמר "והעברת" - קול ששטן, "שופר תרועה", "תעבירו שופר" -

קול ששטן דחיית תקיעה, וכל תקיעות של חודש השביעי אחד הם,

בין בראש השנה בין ביום כיפור של יובל, כמלך צריך לתקוע תשע

תקיעות דחיית תר"ת ג' פעמים, גמרא ר"ה פז ע"ב דל ע"א, שור"ע סימן

תקפא סעיף א, ומשנ"ב ס.

21 שור"ע סימן תקפא סעיף ב, ומשנ"ב ס.

22 משנ"ב סם ס"ק ו.

23 רבינו יצחק נאמן בתשובה חובא בוראש"י פ"ד דר"ה סימן י, וכן הוא

בתמים דעים, ובספר המאורות, אורכי האגונים ר"ה סימן ק"ו, עיין עוד

חז"ל עמוד קלה ובהערה שם באורך.

24 משנ"ב סימן תקנ"ט ס"ק ב, למנהג בני ספרד שלוש קולות

בתקיעות דמיושב, שלושם בלחש של מוסף, (כמבואר בליקוטי

מהר"ח סדר תפילת ר"ה ד"ה וזהו כבר בשם האר"י) שלושם בחזרת

הש"ץ, ועשרה קולות בקידוש התקבל, ובני אשכנז שאינם תוקעים

בתפילת הלחש (כמבואר במשנ"ב סימן תקפא ס"א, שלא לבלבל את

השומעים), תוקעים עוד שלוש קולות לאחר תפילת הש"ץ, ועשרה

קולות לאחר הקידוש של שיר הבהוד.

25 אבדורחם דף ע"ב ע"ד, הגר"ח ס"ק מצווה צב בשם הגאונים

26 תוספת ר"ה פז ע"ב כ"ב בשם הערוך, ובספר המנהגים הלכות ר"ה סימן

כא, רע"ב, עיין חז"ל עמוד קס.

27 שור"ע סימן תקנ"ט סעיף א, משנ"ב ס"א על פי הרשב"א ב"ה פ"ה טז.

28 א"ח הנמן ס"ק א.

29 גמרא ר"ה פז ע"ב, שור"ע סימן תקנ"ט ס"ג.

30 רש"י ר"ה פז ע"ב, שור"ע סימן תקנ"ט, ריטב"א שם ד"ה בגמרא מפרש,

ועוד.

31 תוספת ר"ה פז ע"ב, שור"ע סימן תקנ"ט.

למדו חז"ל ששיעור "התקיעה" היא כשיעור "התרועה" ושיעור תרועה היא כשלוש יבבות²⁹. ונחלקו הראשונים בשיעור "בבה": שיטה א': שכל יבבה היא קול בשופר קצר ביותר (הנקרא "כוח" או "טורמיט"), ונמצא שכל התרועה כולה היא באורך של שלושה קולות קצרים בלבד³⁰. שיטה ב' (המנהג הרווח): יש סוברים שכל יבבה מורכבת בעצמה משלושה קולות קצרים, ונמצא ששיעור התרועה הוא באורך של תשעה כוחות לפחות³¹. למעשה, אורך השברים תלוי באופן ישיר במחלוקת הראשונים לגבי שיעור התרועה.

לשיטה ששיעור תרועה הוא ג' כוחות בלבד: מכיוון ששיעור תקיעה שווה לשיעור תרועה, נמצא שאורך תקיעה הוא ג' כוחות. ממילא, כל שבר ושבר משלושת השברים חייב להיות קצר יותר מן כוחות; שכן אם אדם יאריך בשבר אחד שיעור של ג' כוחות או יותר - השבר הזה כבר ייחשב הלכתית כ'תקיעה', והסדר כולו ייפסל.

לשיטה ששיעור תרועה הוא ט' כוחות (כמנהגנו): אורך התקיעה הוא ט' כוחות. משום כך, שיעורו של כל שבר בודד הוא כ-ג' כוחות, ומעיקר הדין יכול התוקע להאריך בשבר אחד כל עוד אינו מגיע לשיעור תקיעה שלמה (שהיא ט' כוחות). אולם, כפי שנתבאר, לכתחילה מחמירים שלא להאריך בשבר מעבר ל-ד' כוחות כדי לצאת ידי חובתו כל הדעות.

למעשה מה האורך של התקיעה, השברים והתרועה לפי זמן של שניות, ואילו חומרות והידורים יש לנהוג באורכם?

המנהג הרווח שנפסק להלכה הוא כדעת השיטות ששיעור התרועה מורכב מתשעה "כוחות" (קולות קצרים ותכופים). ושיעור התקיעה כשיעור זה.

כדי לפשט את הדברים לזמנים מעשיים, בדקו גדולי הפוסקים ונמצאו כי בשנייה אחת של תקיעה ישנם כ-8 עד 9 כוחות. על פי יסוד זה, נקבעו שיעורי הקולות לכתחילה³²:

שיעור התרועה והשברים:

התרועה: צריכה להכיל לפחות תשעה כוחות קצרים (שאורכם יחד הוא קצת יותר משנייה אחת).

השברים: להלכה, כל שבר בודד משלושת השברים צריך להיות באורך של כ-3 כוחות. שלושת השברים יחד (שהם כנגד קול גיטות) ארוכים מטבעם במקצת מקול התרועה (שהוא כנגד קול לילה)³³, ונמצא שאורכם יחד הוא מעט יותר מתשעה כוחות (סדר גודל של שנייה וחצי בערך).

שיעור התקיעות (הקול הפשוט):

משך התקיעה משתנה ותלוי באופן ישיר בסדר שבו היא נמצאת, שכן עליה להיות באורך הקולות שביניהם היא עומדת:

בסדר תר"ת: משך התקיעה צריך להיות לפחות כשיעור התרועה; דהיינו אורך של תשעה כוחות (שנייה וקצת).

בסדר תש"ט: משך התקיעה צריך להיות מעט ארוך יותר מתשעה כוחות, כשיעור שלושת השברים יחד (כשנייה וחצי).

בסדר תשר"ת: משך התקיעה צריך להאריך כדי שיעור השברים והתרועה יחד, כלומר מעט יותר ממנונה עשר כוחות. (מעיקר הדין די באורך של כ-2.5 שניות)³⁴.

חומרות והידורים למעשה:

הארכה בתקיעה כנגד ההארכה בפועל: יש פוסקים הסוברים ששיעור התקיעה אינו נמדד רק לפי מינימום הדין, אלא לפי מה שבעל התקוע מאריך בפועל בשברים או בתרועה³⁵. לכן, אם התוקע נוהג להאריך בקולות השברים והתרועה מעבר לתשעה כוחות, המנהג המקובל הוא להחמיר ולהאריך בתקיעות שלפניהם ולאחריהם כ-3 עד 4 שניות.

זהירות מיוחדת באורך השברים: יש להזהר מאוד שלא להאריך בשבר אחד יותר מדי; אם שבר בודד נמשך קרוב

לשנייה (9 כוחות) הוא נחשב הלכתית כתקיעה והסדר כולו נפסל. לכתחילה נכון להחמיר שלא להאריך באף שבר מעבר לחצי שנייה (כ-4 כוחות), כדי לצאת ידי חובת השיטות הסוברות ששבר שהאריך בו מעבר לכך פוסל את הסדר³⁶. הידור שברים קצרים לאחר התפילה: כדי לצאת ידי חובת הדעות הסוברות שכל שבר שאורכו 3 כוחות כבר נחשב כתקיעה, טוב ונכון שבעל התוקע יתקע פעם נוספת לאחר התפילה (בתקיעות דמעומד) למי שרוצה להדר. בתקיעות אלו יעשה שברים קצרים ביותר (שכל אחד מהם ארוך רק במעט מכוה אחד קצר)³⁷. בתקיעות הידור אלו חוזרים רק על סדרי תשר"ת ותש"ת, ואין צורך לחזור על סדר תר"ת שאין בו שברים וממילא אין בו חשש זה³⁸.

אם בעל התוקע נתקע והפסיק מעט באמצע התקיעה ומיד המשיך האם צריך לחזור ולתקוע?

בעל תוקע שהפסיק אפילו מעט באמצע התקיעה, נחשב כשתי תקיעות ופוסל³⁹, אולם הפסק מועט שאינו נרגש אינו פוסל⁴⁰, ויש שהקלו יותר וכתבו שרק אם הפסיק יותר מכדי נשימה ולאחז השומע נראה הדבר כב' קולות נפרדים או נפסלת התקיעה⁴¹.

ולכן יש להזהר שלא לשבור את התקיעה באמצע או בסוף, כדי שלא יחשב הסוף בשבר בפני עצמו ובכך מפסיק את הסדר, שהרי אותו קול שבור אינו נחשב לתקיעה שאמורה להיות פשוטה⁴².

באמצע התקיעה השמיע השופר קול צרוד או חלוש מאוד האם נפסלה התקיעה וצריך לחזור ולתקוע בצליל שווה?

כל הקולות בשופר, ולכן אם תוך כדי התקיעה נשתנה הקול מקול עבה לקול דק, או מקול צלול לקול צרוד, מחזק לחלש ושוב חזק וכדומה, ונראה כקול עולה ויורד הרי זה כשר, היות והקול נשמע ברצף אחד ללא הפסק⁴³.

ויש שהיו מקפידים שהיה הקול ישר ואחיד מתחילת התקיעה ועד סופה, כל ב' נשינוי נחשב כנפסק ורי התקיעה כשבר ופוסלה, וטוב לחוש לזה במקום שאפשר⁴⁴.

בתקיעת השברים האם צריך לעשותם תקיעות קצרות או שצריך לשבור את השבר בסופו?

נחלקו הראשונים בצורת עשיית השברים, יש שכתבו שצריך לעשות את השבר כקול אחד קצר, (דהיינו קול תקיעה קצרה טו טו טו) ולא צריך לשבור בסופו⁴⁵, אולם יש חולקים שצריך לשבור את השבר כגניחה, ולא לעשותו פשוט כקול תקיעה⁴⁶.

ולמעשה מנהג בני ספרד שלא לשבור את השבר אלא עושים אותו כתקיעות קצרות⁴⁷, וכן מנהג בני פולין ורומניה והונגריה, אולם מנהג תב"ד רוסיא וליטא, לשבור את השבר באמצעיותו (טו או טו)⁴⁸, ויש הנוהגים לשבור את השבר בתחילתו (או טו)⁴⁹, וכל אחד ימשיך כמנהג אבותיו⁵⁰.

הפסיק בנשימה באמצע השברים, האם זה מעכב? שלושת השברים צריך לעשותם בנשימה אחת, כיון שתוקעים את השברים לצאת ידי חובת התרועה מהתורה, אין להפסיק לשתיים⁵¹, ולדעת רוב הפוסקים דין זה הוא לעיכובא, ולכן אם הפסיק צריך לחזור שוב על השברים⁵².

שברים תרועה שבסדר תשר"ת האם צריך לעשותם בנשימה אחת או בב' נשימות?

נחלקו הראשונים באופן עשיית שברים תרועה של תשר"ת, יש שכתבו שצריך לעשותם בנשימה אחת דווקא, ואם לא עשה כן לא יצא ידי חובתו וצריך לחזור על התקיעה, וטעמם שהרי אנו עושים את השברים תרועה בתשר"ת מחמת שאנו מסופקים שישא כוונת התורה להשלים תרועה לשתיים יחד, ונמצא שאם מפסיק ביניהם בנשימה הרי זה כתרועה שחילקה לשתיים ולא יצא⁵³.

יש חולקים וסוברים שאין נכון לעשותם בנשימה אחת, כיון שאדם הבוכה אינו גונח גניחות קצרות ומיילל בשעת בכייתו

54 המהרי"ל דיסקין שאלת שלמה ח"ב סימן נה, הובא במועדים ובמניין ח"ב סימן ה, ר"ת הובא במדריך סימן תשכ, משנ"ב ס"ק ז ביאור במדריך.

55 שו"ע סימן תקצ סעיף ד על פי התרומות הדשן, ואם טעה ותקע במיושב בב' נשימות יתקע במעומד בנשימה אחת, אור לציון ח"ד עמוד כד, ועיין ד"ק משנ"ב ס"ק יט ושעה"א ס"ק יז.

56 הגר"י שניאורסון, א"ת מקראי קודש סימן יז, הגר"ח מברסלב (פגני רבנו הגר"ח עמוד סח), מאריך דעת הגר"ח אלישיב (אשרי איש ח"א פט"ז ח"א טו), והגר"ח קרליץ (חוט שני ה"פ ס"ד), שאין צריך לנשום בפועל.

57 משנ"ב ס"ק יח על פי התרומות הדשן וחב"י ד"ה נראה, הגר"ח ס"ט, אור לציון ח"ד עמוד כד, עולת יצחק וצאני ח"א סימן ע, ויש חולקים וסוברים שלדעת אלו אסור להפסיק אפילו במעט בין השברים לתרועה, אלא צריך להריע מתוך השבר בכח אחד. חזו"א סימן שש

58 אבני נזר ח"א סימן תמג אות ה, וסימן תמד אות כ, ובביאור דעתם נחלקו הפוסקים, דעת הגר"ח קניבסקי (שונת הלכות ס"ו, תורת המועדים ס"ק עמוד רצה) שמריע מתוך השבר ממע ואינו מסיים את השברים, שכן השברים אחד תחילת התרועה, מאריך בספר אבירי ישר (י"ד ליקוטים סימן לו עמוד קסב-קסד) שכל שלדעת

החזו"א יש לסיים את השבר האחרון, ולהקפיד שהיה ניכר שסיימו, ולאחר מכן להתחיל מיד את התרועה, וכן דעת הגר"ח קרליץ ח"א ח"א ח"א עמוד כד, ודעת ד"קציעל ע"ד, ויש נוהגים לחוש לכסברא זו, ומסתייגים בתקיעות שלאחר התפילה להריע מתוך השברים.

58 רס"ד ריש"א, מנחת שלח פ"ג מהלכות שופר ח"ד, מהר"י גיאת בשם בר שריה נאמן רותי נאמן, מועדים ומניין ח"א סימן ה הערה י, שו"ע המקוצר וצאני ח"א ס"ב.

59 כל גזנז בבית מדרשו של החתם סופר, מועדים ומניין שם, הגר"ח אלישיב אשרי איש ח"א פט"ז ס"ה, אור לציון ח"א סימן סג, ואם עלה הליכות שלמה ח"א פ"ב סיג ואורחות ההלכה הערה 51.

60 שו"ע סימן תקצ סעיף ו-ח, ומשנ"ב שם, 61 באר"ל שם ד"ה או שהפסיק.

בנשימה אחת, והיות והשברים כנגד הגניחה, והתרועה כנגד הייללה, יש לעשות ביניהם הפסק נשימה⁵⁴.

למעשה, כתבו האחרונים שירא שמים יצא ידי חובת כולם, ואת התקיעות הראשונות 'דמיושב' יעשה בנשימה אחת, ובתקיעות ד'מעומד' יעשה בשתי נשימות⁵⁵, וכתבו האחרונים שהפירוש שתי נשימות היינו שצריך להפסיק בנשימה בפועל, ולא רק להמתין זמן כדי נשימה ביניהם⁵⁶, ולשיטות שיש לעשותם בנשימה אחת אין הכוונה שתקע את השברים והתרועה בכח אחד אלא צריך לעשות הפסקה קלה ביניהם בלא נשימה, ואז לתקוע את התרועה, כדי שלא יריע מתוך השבר וישמע כקול אחד⁵⁷.

מהו צורת עשיית התרועה?

בתרועה המנהג הפשוט בארץ ישראל להריע בתקיעות קצרות אחת אחר השניה (טו טו טו), אולם מנהג בני תימן לעשות את התרועה בקול אחד רצוף עם רעידות עליות וירידות, (כעין הו וו וו), וכן דעת הגאונים והרב ראושוני⁵⁸, ולכן יש כתבו שטוב להדר לשמוע אחר התפילה את התרועה התימנית, ולכל הפחות ביים הראשון שהוא מן התורה⁵⁹.

טעם באמצע התקיעות ותקע קול אחר, כגון שהיה צריך לתקוע תש"ת והתחיל להריע אחר השברים, האם צריך לחזור לתחילת סדר תש"ת ולתקוע שוב תקיעה שברים, או שימשיך מהמקום שטעה?

טעם חזון כדי התקיעות והשמיע קול אחר שאינו שייך לאותו סדר חזון לראש הסדר, כגון שהיה צריך לתקוע תר"ת ולפני סדר אחר התרועה תקע בטעמה שברים, צריך לחזור לראש הסדר ולתקוע תקיעה מהתחלה⁶⁰, וכן בתשר"ת אם לאחור שתקע שברים תרועה כהוגן תקע שוב שברים במקום תקיעה, צריך לחזור לראש סדר תשר"ת, כיון שכבר תקע כהוגן שברים תרועה, כשעשה שוב שברים קלקל את הסדר, וצריך לחזור שוב⁶¹, וכן כל כיוצא בזה.

תקע ב' תשר"ת או ב' תש"ת כהוגן וטעה בשלישי, האם צריך לחזור לתחילת סדר תשר"ת הראשון?

נחלקו הראשונים אם כל סדר כגון תשר"ת, תשר"ת, תשר"ת כל יחידה בפני עצמה, וממילא בטעמה בתשר"ת האחרון חזרו רק עליו⁶², או שמא כולם יחידה אחת ובטעה באחרון צריך לחזור על שלושתם⁶³. למעשה, כתבו האחרונים שכל יחידה דינה לעצמה, ובטעה באחת מהן חזרו רק על היחידה שטעה בה⁶⁴.

הפסקה בדיבור בין תקיעות דמיושב למעומד, והאם נכון לומר בפה את הוידי בין התקיעות?

אסור להפסיק בדיבור לא התוקע ולא הציבור בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד, כיון שהברכה שקודם התקיעות היא על כל מצוות התקיעות שתקנו חז"ל. מכל מקום, אם עבר ושה אין צריך לחזור ולברך⁶⁵, וכ"ש אם שח בעניין התקיעות⁶⁶, ופשוט שבין התקיעות עצמם דהיינו בין השלושים קולות שאסור להפסיק בדיבור⁶⁷.

רבנו האר"י היה נוהג להתוודות בלחש בעת תקיעת שופר דמיושב, בלא להשמיע לאוזניו, וכתב שאז דברי הוידי עולים בהתחברות עם קול השופר⁶⁸, ועל פי זה יש הנוהגים להפסיק בין תקיעות תשר"ת לתש"ת ובין תש"ת לתר"ת, לומר את נוסח הוידי המופיע בסידורים, אולם הרבה אחרונים חולקים שאסור להפסיק כלל בדיבור, בפרט כל שלא סיים את כל השלושים קולות שאנו עושים את כולם מחמת הספק⁶⁹, ולכן ראוי לאומנם בהרהור בלבד, או שיאמרו בסיום השלושים קולות דמיושב⁷⁰.

יחיד המתפלל ביחידות האם ראוי לתקוע לעצמו על סדר הברכות מלכות, זכרונות, ושופרות?

יחיד המתפלל אינו מפסיק לתקוע בתפילת העמידה על סדר הברכות מלכות זכרונות ושופרות, ואפילו יש אדם אחר שיתקע לו, שלא תקנו לתקוע על הסדר אלא בציבור. ותוקעים

62 הרמב"ן והראב"ד. 63 הראב"ה בשם רבנו יואל, והר"ב באור ודוע סימן רסט. 64 שו"ע סימן תקצ סעיף ט.

65 שכתב יצא מדינה בשלושים תקיעות הראשונות. וכן יכול לומר ממוזר תהלים ולחוסף בקישות באמצע התקיעה, חז"ל שיש עמוד פג, הגר"ח קניבסקי אשרי איש ח"א פמ"ה הערה קעא, ואם נצרך לנקיט

יש לו לברך אשרי יצא ולא כדאי להתוודע דלא לאחר התפילה, פי' יצטרך שוב לנקיט והתחיל הברכה, מנחת יצחק ח"א סימן מד, חז"ל סימן מז אות ג, שבת הלוי ח"א סימן טו אות ה, הגר"ח אבירי ח"א סימן ט, שלמה פ"ב סט"ז, מהר"ש אלישיב קונטרס מצוות עמוד ט, חזו"ע עמוד קלה.

66 שו"ע רמ"א סימן תקצב סעיף ג, ומשנ"ב שם. 67 משנ"ב ס"ק א.

68 שם הנהגות דף כ"א, וכן כתבו הש"ח ועד אחרונים, וכן פסק הבכ"ח פרשת צנצנים אות י.

69 הפוסק שו"ע סימן תקצ סעיף ב.

70 משנ"ב ס"ק יב בשם הגר"ח והר"ע, הגר"ח אויערבך הליכות שלמה ח"א פ"ב אורחות ההלכה הערה 62, חזו"ע עמוד קלה ובהרחבה בהרבה שם.

71 שו"ע סימן תקצב סעיף ג, ומשנ"ב שם.

72 שו"ע שמועדות סימן תקפא הלכה ב בהרחבה, ובספר הליכות שלמה ח"א פ"ב אבירי שהגרי"ח בימי חילולתו היה שומע תקיעות דמיושב, ואחר כך קידש אבא, לאחר מכן נלגמן מאחור יותר שגממאק דום תקיעות דמיושב לשמוע שוב את הברכה לצורך התקיעה דמעומד, אף אמר שאין לנהוג כן לכתחילה, כי לא ידע הציבור לחזור בדרך כהוגן.

73 רמ"א סימן תקצ סעיף א, משנ"ב ס"ק ג.

74 רמ"א סימן תקצ סעיף א, משנ"ב ס"ק ג, חזו"ע עמוד קסב שם האחרונים.

75 משנ"ב שם, 76 רמ"א שם, משנ"ב ס"ק ה.

44 מההרי"ל דיסקין שאלת שלמה ח"ב סימן נה, הובא במועדים ובמניין ח"ב סימן ה, ר"ת הובא במדריך סימן תשכ, משנ"ב ס"ק ז ביאור במדריך.

45 הרמב"ם ח"א פ"ב סימן ה, ר"ת הובא במדריך סימן תשכ, משנ"ב ס"ק ז ביאור במדריך.

46 פסקי תשובות סימן תקצ הלכה ב, ועיין מועדים ומניין ח"א סימן ה הערה ה שהביא כן מסדור הר"ס' יסודור בר עמוד נאון, קיצור חזו"ע עמוד שג, קול סיני כ"י, ליקוטי יוסף עמוד חתי הערה ט, ויש חולקים שאף מנהג בני ספרד לשבור את השבר בסופו (טו או) עיין הליכות מועד עמוד קצב-קע.

48 כל גזנז בבית מדרשו של החתם סופר, מועדים ומניין שם, הגר"ח אלישיב אשרי איש ח"א פט"ז ס"ה, אור לציון ח"א סימן סג, ואם עלה הליכות שלמה ח"א פ"ב סיג ואורחות ההלכה הערה 51.

49 כל גזנז בבית מדרשו של החתם סופר, מועדים ומניין שם, הגר"ח אלישיב אשרי איש ח"א פט"ז ס"ה, אור לציון ח"א סימן סג, ואם עלה הליכות שלמה ח"א פ"ב סיג ואורחות ההלכה הערה 51.

50 מההרי"ל דיסקין שאלת שלמה ח"ב סימן נה, הובא במועדים ובמניין ח"ב סימן ה, ר"ת הובא במדריך סימן תשכ, משנ"ב ס"ק ז ביאור במדריך.

51 שו"ע סימן תקצ סעיף ד, ועיין מועדים ומניין ח"א סימן ה הערה ה שהביא כן מסדור הר"ס' יסודור בר עמוד נאון, קיצור חזו"ע עמוד שג, קול סיני כ"י, ליקוטי יוסף עמוד חתי הערה ט, ויש חולקים שאף מנהג בני ספרד לשבור את השבר בסופו (טו או) עיין הליכות מועד עמוד קצב-קע.

52 כל גזנז בבית מדרשו של החתם סופר, מועדים ומניין שם, הגר"ח אלישיב אשרי איש ח"א פט"ז ס"ה, אור לציון ח"א סימן סג, ואם עלה הליכות שלמה ח"א פ"ב סיג ואורחות ההלכה הערה 51.

53 שו"ע סימן תקצ סעיף ד, ועיין מועדים ומניין ח"א סימן ה הערה ה שהביא כן מסדור הר"ס' יסודור בר עמוד נאון, קיצור חזו"ע עמוד שג, קול סיני כ"י, ליקוטי יוסף עמוד חתי הערה ט, ויש חולקים שאף מנהג בני ספרד לשבור את השבר בסופו (טו או) עיין הליכות מועד עמוד קצב-קע.

54 כל גזנז בבית מדרשו של החתם סופר, מועדים ומניין שם, הגר"ח אלישיב אשרי איש ח"א פט"ז ס"ה, אור לציון ח"א סימן סג, ואם עלה הליכות שלמה ח"א פ"ב סיג ואורחות ההלכה הערה 51.

55 מההרי"ל דיסקין שאלת שלמה ח"ב סימן נה, הובא במועדים ובמניין ח"ב סימן ה, ר"ת הובא במדריך סימן תשכ, משנ"ב ס"ק ז ביאור במדריך.

56 הרמב"ם ח"א פ"ב סימן ה, ר"ת הובא במדריך סימן תשכ, משנ"ב ס"ק ז ביאור במדריך.